

Josep Palomero comenta el llibre de **Josep M. Castellet** 'Seductors, il·lustrats i visionaris', sobre Manuel Sacristán, Carlos Barral, Gabriel Ferrater, Joan Fuster, Alfons Carles Comín i Terenci Moix • El fotògraf **Toni Catany** s'inspira en els clàssics March, Martorell i Corella

QUADERN

EL PAÍS

Número 494, dijous 19 de novembre de 2009

Q

La camioneta

JOAN F. MIRA

Vist amb una mica de perspectiva, em fa l'efecte que els valencians no hem estat gens encertats a l'hora d'elegir els nostres presidents dits autonòmics. Ja sé que és cosa dels aparells dels partits, però tant se val. Primer de tot va ser el senyor Joan Lerma, d'estètica impàvida i funerària, indiferent al seu propi país, i que en perdre una elecció se'n va anar corrents cap a Madrid, no va tindre ni temps d'ocupar l'escó a les Corts Valencianes. Després aquell senyor de Cartagena que s'instal·là a Benidorm, s'espavilà, guanyà l'alcaldia comprant a baix preu una regidora socialista, s'embolicà en tèrbols afers, i, en fi, els valencians el van elegir president del país. Inspirat potser en personatges de la sèrie *The Godfather*, amb una certa manera de pentinar-se, de vestir i de mirar, i una certa manera de fer relacions profitoses, de pensar que el bé públic serveix per a millorar el bé privat, el zaplanisme ha marcat una etapa en la història que costarà molt de superar. I vingué aquest home de cara circumspecta, seriós i bon pare de família, catòlic practicant, semblava que amb algunes idees al cervell, i semblava també que sense lligams amb les tèrboles màfies que Ferran Torrent retrata en els seus llibres. Qui havia de dir, quan feia proclames solemnes, jurava pels Furs, i afirmava que ens estimava moltíssim, que la seua presidència arribaria a ser tan exemplar com les altres, i en algunes matèries potser més. Quan, després de les coses que hem sabut, sentit i llegit, amb aquelles frases indignes, el president del meu país és capaç de dir, en seu parlamentària, allò de la camioneta de matinada, i del desig de veure'l mort en una cuneta, vol dir que alguna cosa molt important s'ha desfet, s'ha desintegrat. I que ha perdut el respecte pel càrrec que ocupa. Tan poc respecte com pel país que ell mateix i els seus predecessors han administrat, ignorat i desfet. Deu ser malenconia meua de tardor, després de contemplar gairebé cada dia postes de sol glorioses, núvols encesos de roig i de rosa. O que el passeig —metafòric— de matinada en camioneta m'ha deixat també a mi difunt a la vora d'una carretera. Que ens porten un ram de flors, per favor.

Cinema

Escena de la pel·lícula de Francesc Bellmunt *Un negro amb un saxo*, basada en la novel·la de Ferran Torrent.

Un novel·lista cinematogràfic

Inquiet, l'únic festival de cinema en valencià, dedica un homenatge a Ferran Torrent i defensa l'audiovisual a falta de voluntat política

NÀDIA TRONCHONI

La presentació el dimarts passat de la 5a edició del Festival de Cinema en Valencià Inquiet, que se celebra des de hui i fins al pròxim dia 28 a la localitat valenciana de Picassent (l'Horta Sud), va esdevenir una mena de taula redona sobre el futur de l'audiovisual en la llengua pròpia, la qualitat del producte en l'actualitat, l'existència d'un públic i, llàstima, la falta de voluntat política, necessària perquè aquesta indústria siga rendible.

Tot i això, amb més o menys col·laboració de les administracions públiques, els organitzadors d'aquesta cita cultural se'n poden sentir orgullosos per diverses raons. En primer lloc, per haver fet palesa la seua supervivència cinc anys després d'eixir a escena, tot i haver vist reduïts els ingressos dels patrocinadors en un 10% —el pressupost és de 60.000 euros—. En segon lloc, per haver aconseguit reunir al voltant d'aquest certamen un munt d'institucions valencianes i de Catalunya —el Govern de Balears, present en l'edició anterior, no ha pogut col·laborar-hi enguany—, independentment del tan suat conflicte lingüístic. I en tercer lloc, perquè se'guix oferint un bon producte, que

interessa els espectadors.

L'equip de treball de l'Inquiet, vinculat directament a la Regidoria de Cultura de l'Ajuntament de Picassent, assegura que la qualitat de les pel·lícules que es presenten a la secció oficial és cada vegada millor que l'any anterior. Així, aquest 2009, hi ha llargmetratges com *Cos mortal*, d'Antoni Sendra i Carles Chiner, un fals documental sobre el poeta Vicent Andrés Estellés; com *The Frost*, de Ferran Audí i

“Puc fer guions, però no soc guionista”, diu l'autor sobre la relació del seu ofici amb la pantalla

interpretat per Aitana Sánchez-Gijón i Tristán Ulloa, guardonat al Festival de Màlaga; o *Tres dies amb la família*, de Mar Coll, amb tres guardons més del Festival de Màlaga. En la secció de documentals hi ha, per exemple, el guanyador dels Goya: *Bucarest, la memòria perduda*, d'Albert Solé.

A més, el volum de les obres que es presenten al festival —de 70 projectes el primer any s'ha passat a 143 el cin-

qué— evidencia la salut d'aquesta indústria, que només necessita més difusió, és a dir, el suport real de les administracions i de l'empresa privada.

De tot això, i també dels lligams entre el cinema i la literatura, n'hem parlat amb Ferran Torrent, a qui l'Inquiet dedica enguany la secció Mostra. Li reten homenatge, diuen, perquè el valencià ha estat “un dels novel·listes de les nostres comarques més adaptats al món del cinema”. A més, amb ell, el cinema en valencià mira cap als llibres i reconeix el treball dels guionistes.

Ferran Torrent (Sedaví, 1951) es presenta com a novel·lista, que no com a escriptor, perquè “encara que el novel·lista és escriptor, tots els escriptors no poden escriure novel·les”. És clar que, reconeix, la distinció també amaga les seues ganes de provocar. Igualment, ell no se sent guionista: “Puc fer guions, però no soc guionista. De la part tècnica, no en tinc ni idea. Per a totes les coses hi ha d'haver professionals”. Però ha participat en l'elaboració dels guions de dos films: *El complot dels anells*, de Francesc Bellmunt; i *L'illa de l'holandès*, de Sigfrid Monleón, que l'Inquiet projectarà.

Passa a la pàgina 2

Ve de la pàgina 1

A més d'aqueixes dues pel·lícules, l'Inquiet també projectarà *Gràcies per la propina* i *Un negre amb un saxo*, ambdues adaptacions de Francesc Bellmunt. I com que ja va obrir la segona edició del festival, no es tornarà a passar *La vida abismal*, dirigida per Ventura Pons. Una benedicció per a Torrent, que, la considera "horrorosa". Explica que, com que sempre ha respectat el realitzador, ha romàs en silenci durant anys. "Però ha arribat un moment en què jo també he de dir la meua. Si no, la gent pot pensar que estic d'acord amb aqueix nyap".

L'autor de *La vida en l'abisme* sent traït l'esperit de la seua novel·la, finalista dels premis Planeta en la seua versió en castellà. "Ventura Pons no té ni idea del que és el joc. I pensava que un jugador és un ludòpata. Res més lluny de la ludopatia que un jugador de cartes. Em sap greu, perquè era una novel·la molt personal, quasi autobiogràfica. No va saber captar res", assenyala. És per això que l'escriptor repetiria com a guionista, li va agradar l'experiència: "sobretot, perquè si tu expliques per què has fet el llibre, el director n'entén l'essència". A més, defensa la vertebració al cinema: "No entenc que un director siga director, productor, guionista... Això no pot ser. Hi ha guionistes molt professionals. Ningú és ja tan geni com Charles Chaplin, que feia fins i tot la banda sonora".

Què suggereix a Torrent l'existència d'un festival de cinema en valencià? "Em suggereix

L'escriptor Ferran Torrent. / SUSANNA SAEZ

que es tracta de gent agosarada, atrevida. I això mereixeria que tothom ajudara de la forma que poguera el festival. Tal com està l'administració respecte al valencià, que hi haja gent capaç de muntar això... no diré que em suggereix una emoció insostenible, però m'agrada molt que hi haja gent així".

El festival no té un gran pa-

trocinador, sinó aportacions menudes d'una vintena d'institucions. Això fa un pressupost de 60.000 euros. En canvi, la Generalitat pagarà 18 milions per cada any de la Fórmula 1 i n'ha pagat uns tres per un Open de Tennis. Què en pensa? "Que això ho faça el PP, em sembla normal. No em sorprén en absolut. El que m'estranya

és que no hagen enviat la Guàrdia Civil per clausurar-lo. Va ser collonut veure la foto de Camps i Rita en un Ferrari amb tota la simbologia que això suposa, primer de tot, perquè ve després del cas Gürtel, i a més, per tota la crisi. A Sedaví, l'Ajuntament està fent vals per a les famílies que s'han quedat sense ingressos, perquè puguen anar al bar i canviar-los per menjar. És com a la Gran Depressió del 29, però en lloc d'eixir amb el perol al carrer, et donen vals. És una qüestió de tacte. No hi ha sensibilitat".

Podria ser rendible el cinema en valencià? "I tant. Ha canviat molt. Ara hi ha actors i actrius

Ventura Pons "no va saber captar 'La vida en l'abisme'. Un jugador no és un ludòpata"

"Va ser collonut veure la foto de Camps i Rita en un Ferrari. No hi ha sensibilitat"

boníssims. I, afortunadament, la televisió valenciana s'ha obert una mica. Reconec que soc molt poc de televisió, però sèries com *L'alqueria blanca* són, com a mínim, una escola per a fer actors. Estic segur que hi ha material per a fer cinema, però es necessita de manera imprescindible l'ajuda de l'administració. No s'adonen del poder que pot tenir

fer bones sèries de televisió per a exportar València. Seria políticament important i encara millor en l'aspecte econòmic".

Després de l'eclosió del cas Gürtel, molts indicaren a Torrent que s'havia avançat als fets en les seues novel·les, on escrivia una València corrupta. Supera ara la realitat la seua imaginació? "I ara! Jo crec molt poc en l'espècie humana. Els humans són depredadors per naturalesa. I, per tant, on hi ha poder, hi ha corrupció".

Seria el *Bigotes* un bon personatge per a una de les seues novel·les negres? "No. Perquè ja està massa vist. Tot el que contes, està ja contat. Vaig fer *Societat limitada* sense contar res que hagueren contat abans els diaris; contava com funcionen per dins els partits polítics, una cosa que no podien fer els periodistes sense tenir rebuts i documents. Un novel·lista sí que pot contar-ho. És ficció. Si a algú se li ocorre ara traure una novel·la sobre la trama Gürtel, s'equivoca del tot, perquè tot el que conte ja ho sabem".

Potser per això en el seu nou llibre fa una ullada enrere: *Bulevard dels francesos* són dos novel·les en una. Una és el 70% de la història i està ambientada en l'any 1962. Són tres membres del Partit Comunista que no estan d'acord amb la línia del partit. L'altra part se situa en el present. Està narrada en primera persona i es diu *El bon corrupte*. En el llibre tracte d'explicar com ha involucionat l'ètica en la societat entre el 62 i el 2004. És clar que, com es pot comprovar, ningú no oblida el tema de moda: la corrupció.

Nous paisatges humans

Castellet fa memòria de Sacristán, Barral, Ferrater, Fuster, Comín i Moix

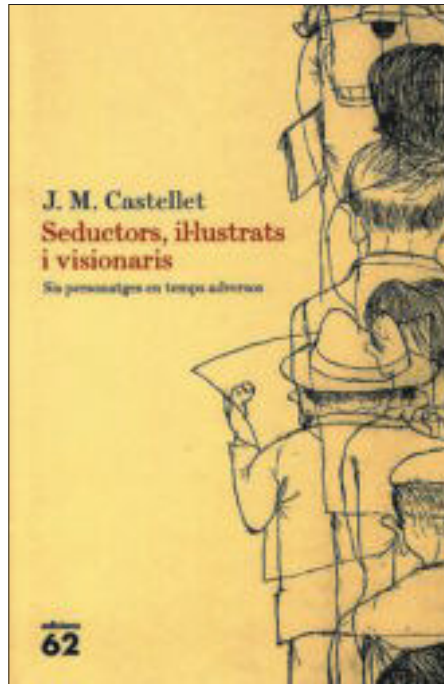
JOSEP PALOMERO

La literatura memorialística és com un finestral obert cap a un paisatge humà ignot a través del qual, els lectors, gràcies a la generositat de l'escriptor, podem satisfer la curiositat que sentim per uns fets o per uns personatges atractius. Molt sovint, sobretot quan l'exercici d'ordenació de la memòria adopta una forma autobiogràfica, la cronologia esclavita l'itinerari narratiu, que corre així el perill de convertir-se en una enumeració insípida d'episodis biogràfics correlatius (Joan Triadó: *Memòries d'un segle d'or*; Miquel Batllori: *Records de quasi un segle*; Joan Peruchó: *Els jardins de la malenconia*). Els grans escriptors, però, salven aquest obstacle explicant molt bé les entranyes dels esdeveniments col·lectius, és a dir, que prioritzen el marc en què posen la fotografia en compte de magnificar en excés el protagonisme del subjecte fotografiat, això és, ells mateixos (Stefan Zweig: *El món d'ahir. Memòries d'un europeu*).

El memorialisme, com és sabut, pot adoptar diverses formes, entre les quals el dietari representa la via més segura de circulació dels records, ja que es basa en la reconstrucció d'unes observacions anotades prèviament. Posades al remull de l'experiència, germinen i fan possible que, anys des-

prés dels fets, aquelles anotacions tan concises es puguen transformar en explicacions d'una densitat estimulante (Raimon: *Les hores guanyades*; Oriol Bohigas: *Combat d'incerteses. Dietari de records*). Altres vegades s'opta per un dietarisme esvaït, que en realitat no és sinó un pretext per a destacar persones o fets d'un període de temps especialment interessant (Sebastià Gasch: *Paris, 1940*).

L'exercici de memòria que desplega Josep Maria Castellet, en canvi, es basa en el mètode selectiu de recuperar persones i escenaris. Deixant de banda el precedent (*Memòries poc formals d'un director literari*, 1987), així com la concloent biografia que n'ha escrit Teresa Lloret (*Josep Maria Castellet. Retrat de personatge en grup*, 2006), la seua primera i deliberada incursió en el gènere la va titular precisament així: *Escenaris de la memòria* (1988). En aquella ocasió, el lector va poder conèixer per primera vegada i de primera mà detalls, vivències i anècdotes de Giuseppe Ungaretti, Mercè Rodoreda, Rafael Alberti, Josep Pla, Octavio Paz, José Luis Aranguren, Mary McCarthy i Pere Gimferrer, però també de molts altres noms que formaven una llarga llista de referències onomàstiques. Per als qui no hem tingut oportunitat de tractar aquestes grans personalitats de les lle-

Coberta del llibre de Josep M. Castellet.

tres, que Castellet denomina "mestres", o "mestres i amics", aquelles pàgines, tant documentals com narratives, ens van produir una gran satisfacció.

Ara acaba de publicar en Edicions 62, l'editorial que ha dirigit

Les més divertides m'han resultat les de Gabriel Ferrater, Joan Fuster i Terenci Moix

tota la vida, el que en podem considerar la consecució: *Seductors, il·lustrats i visionaris*. Es tracta, com indica el subtítol pirandellià, de sis personatges en temps adversos: Manuel Sacristán, Carlos Barral, Gabriel Ferrater, Joan Fuster, Alfons Carles Comín i Terenci

Moix. La selecció no la motiva, com en el cas anterior, l'admiració per la figura d'un escriptor de referència, entre tants com Castellet ha conegut i tractat, sinó el fet que tots sis han estat "amics personals i companys d'aventura literària o cultural durant molts anys, que m'han imposat la seva presència d'una manera lenta i persistent".

Escrits amb el mateix tractament ponderat en què es barregen la informació i l'anecdota, la presència del narrador és sempre summament discreta en aquestes pàgines que tindria tot el dret de protagonitzar. Al contrari d'altres memorialistes, Castellet està instal·lat més còmodament en un segon pla, evita sistemàticament qualsevol protagonisme innecessari i adopta la posició del fotògraf o del cameraman que, anys després dels fets, projecta per al lector la pel·lícula que va filmar en uns moments determinats de la vida dels amics, o els fragments de pel·lícula que la memòria o la voluntat li permeten oferir-nos.

Com a lector, no tots els retrats m'han colpit igualment. L'evocació del filòsof Manuel Sacristán m'ha deixat el mateix regust amarg que m'ha semblat percebre en l'ànim del narrador, a causa de l'allunyament dels dos amics de joventut, companys d'institut i veïns, com a conseqüència de la decisió del primer de militar al PSUC i pretendre que el segon també s'hi afiliara. La més emotiva, en canvi, m'ha paregut la del polifacètic Alfons Carles Comín, promotor del moviment Cristians pel Socialisme i fundador de *Tau-*

de Canvi, un personatge entranyable. La de Carlos Barral, a més de recordar una profunda amistat, serveix sobretot per a explicar el seu caràcter, —"Coneixia en Carlos com si l'hagués parit"—, i per a contar-nos amb tots els pèls i senyals com va discórrer aquell ambiciós projecte finalment fracassat del Prix International de Littérature.

Les més divertides m'han resultat les de Gabriel Ferrater, Joan Fuster i Terenci Moix. Mentre llegia les anècdotes que, en relació amb Fuster, conta d'Espriu i de Dàmaso Alonso i el seu *negrario* en el transcurs del lliurament del primer Premi Ausiàs March a Gandia, no podia deixar de riure. La personalitat de Gabriel Ferrater també és ben graciosa i, en el fons, la més commovedora per la seua tendència fatal a l'autodestrucció. I l'aparició del general Lister en la reunió del Consell de la Pau del Caire i després al de Budapest és un esperent fantàstic, mentre veiem que el narrador pateix les entremaliadures i els tripijocs d'un jove Terenci Moix que ja era esclau del seu destí.

Entretant, l'aparició i la menció de molts altres noms, llocs, activitats i situacions, fan que aquest llibre siga una capsula de sorpreses ben agradable. Perquè si algú ha orientat el rumb de la literatura hispànica de la segona meitat del segle XX, i ha viscut de primera mà experiències que ningú més ja no guarda en la memòria, aquest és el crític i antòleg Josep Maria Castellet, del qual esperem que, com a supervivent, salve un nou fragment dels seus interessants escenaris, ara que dissortadament s'ha consumat la devastadora citació de Cormac McCarthy que ha escollit perquè figure en el frontispici de *Seductors, il·lustrats i visionaris*.